

РЕЦЕНЗІЯ

к.е.н., доцента Романчик Тетяни Володимирівни на дисертаційну роботу
Зіненка Костянтина Анатолійовича «Формування системи оцінювання
економічної безпеки будівельного підприємства», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується негативним впливом як зовнішніх, так і внутрішніх загроз на діяльність підприємств будівельної галузі. Необхідність забезпечення постійного управління економічною безпекою зумовлюється об'єктивно наявним для підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності – надання високої якості послуг в будівельній галузі. Саме тому подальший розвиток теоретичних положень та формулювання практичних рекомендацій щодо управління економічною безпекою підприємств будівельної галузі є актуальним. Проте на сьогодні простежується неоднозначність поглядів стосовно сукупності складових економічної безпеки та комплексної оцінки економічної безпеки підприємства, відсутність універсального механізму управління економічною безпекою. Оцінка економічної безпеки багатьма дослідниками пов'язується з оцінкою фінансового стану підприємства та діагностикою банкрутства з метою нейтралізації кризових проявів.

Особливо важливим завданням у зазначених сферах є удосконалення методичних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі шляхом підвищення вартості підприємства із застосуванням економіко-математичних методів і моделей. Це визначає важливість проведеного Зіненком К.А. дослідження та його актуальність.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичної спрямованості наукових досліджень НТУ «ХП». Слід вказати на важливість держбюджетних науково-дослідних тем «Забезпечення національної економічної безпеки в умовах геополітичних трансформацій», «Розроблення науково-методичних та практичних основ комплаєнс-програми промислового підприємства», «Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін», «Соціокультурні та організаційно-управлінські драйвери реалізації стратегії розвитку бізнесу в

Україні», при виконанні яких здобувачем розроблені важливі питання дисертаційного дослідження.

2. Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертація Зіненка К.А. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків і офіційних документів щодо впровадження результатів дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок. Результати дисертаційного дослідження проілюстровано на 20 рисунках, в 30 таблицях та 6 додатках. Список інформаційних джерел включає в себе 219 найменувань. Предметом дослідження є теоретичні та методичні підходи, принципи та методи управління економічною безпекою будівельних підприємств.

У вступі до дисертації Зіненко К.А. визначив актуальність та мету оцінки економічної безпеки, завдання свого дослідження, об'єкт та предмет дослідження, методи його проведення й елементи наукової новизни. Здобувач представив практичну цінність одержаних результатів дослідження та надав дані щодо апробації її положень.

У першому розділі охарактеризовано науково-теоретичні основи економічної безпеки будівельних підприємств: визначено сутність безпеки як економічної категорії та проаналізовано класифікацію різних складових економічної безпеки, серед яких здобувач детально зупинився на найбільш характерних для будівельної сфери. Необхідно зазначити, що в даному розділі автор надав своє визначення терміну «економічна безпека будівельного підприємства». Обґрунтовано, що стейкхолдери представляють собою надзвичайно важливий фактор впливу на економічну безпеку будівельного підприємства. Проведено аналіз існуючих методичних підходів до оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, визначено їх переваги та недоліки та сформовано основні напрямки їх розвитку та удосконалення.

У другому розділі дисертації здійснено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку підприємств української будівельної галузі та визначено її місце та роль на національному та світовому ринку українських будівельників. Сформовано аналітико-практичний підхід до формування складових оцінки економічної безпеки підприємства, який передбачає використання синтетичного таксономічного показника, розрахунок якого ведеться на основі однорідних за рівнем значущості ознак підмножин даних – показників за складовими економічної безпеки

будівельного підприємства: фінансовою, техніко-технологічною, кадровою, ринковою, правовою та екологічною.

У третьому розділі дисертації Зіненко К.А. економічно обґрунтував доцільність оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства з використанням методичного підходу, який враховує чинники впливу окремих груп зацікавлених сторін та дозволяє визначати пріоритетність впливу стейкхолдерів на рівень економічної безпеки. Виходячи з цих позицій, надано рекомендації щодо оцінювання впливу реалізації інтересів стейкхолдерів та чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на економічну безпеку будівельного підприємства. За результатами дослідження, викладеними в третьому розділі, здобувачем з'ясовано, що на рівень економічної безпеки досліджуваних будівельних підприємств найбільший вплив має ринкова складова, також значущими є фінансова та техніко-технологічна. Оцінювання впливу чинників та реалізації інтересів стейкхолдерів на економічну безпеку проводилося із використанням факторного аналізу й визначення серед значної кількості інтересів та чинників меншої кількості інформаційно-об'ємніших – латентних факторів, що не вимірюються, але впливають на економічну безпеку будівельного підприємства й є першопричинами, які змінюють індикатори відповідних інтересів стейкхолдерів підприємства та чинників впливу й забезпечують між ними взаємозв'язки.

У висновках дисертант узагальнив отримані результати дисертаційної роботи, (с. 171 – 177). В дисертації достатня кількість таблиць та рисунків. Здобувач використав значну кількість літературних джерел (с. 178 - 203).

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі. В дисертаційній роботі здобувач використовував загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що сприяло повному розкриттю проблеми оцінювання рівня економічної безпеки будівельних підприємств та обґрунтуванню положень новизни даного дослідження. Зіненко К.А. використовував наступні методи дослідження: порівняння та узагальнення; групування і систематизації; анкетування; методи експертних оцінок та емпіричного дослідження; індексний метод; метод кореляційно-регресійного аналізу; метод економіко-математичного моделювання; графічний метод. До списку використаних джерел включені: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, звіти Державної

служби статистики України та міжнародних організацій, дані промислових та будівельних підприємств, результати власних наукових досліджень, інформаційні ресурси глобальної мережі Інтернет.

Елементи наукової новизни, науково-методичні розробки та сформовані пропозиції є обґрунтованими, мають теоретичну та практичну цінність, що підтверджено результатами дослідження та апробаціями на 17-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях в Україні та за її межами.

Все вище зазначене свідчить про високий рівень дисертаційної роботи на тему «Формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства» та характеризує здобувача Зіненка К.А. як сформованого науковця, що має достатній рівень підготовки та кваліфікацію.

4. Новизна основних наукових положень, висновків, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Зіненка К.А. полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства.

На основі детального вивчення теорія і практики оцінювання економічної безпеки підприємств будівельної сфери *вперше* запропоновано систему моделювання комплексного оцінювання їх економічної безпеки, яка базується на ресурсно-функціональному та процесному підходах, кількісних та експертних методах дослідження впливу стейкхолдерів, що дозволяє сформувати підґрунтя для економіко-прикладного інструментарію управління станом економічної безпеки підприємства.

Удосконалено систематизацію зовнішніх та внутрішніх чинників економічної безпеки будівельного підприємства, що в порівнянні з існуючим станом передбачає їх поділ на корисні (можливості) та дестабілізуючі (загрози економічної безпеки) та дозволяє більш точно визначати перспективи зміни стану економічної безпеки будівельного підприємства.

Дістав подальшого розвитку методичний підхід до формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, який враховує чинники впливу окремих груп зацікавлених сторін та дозволяє визначати пріоритетність впливу стейкхолдерів на рівень економічної безпеки.

Набуло подальшого розвитку інформаційно-аналітичне забезпечення комплексного оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства, яке в порівнянні з існуючими інформаційними системами, побудовано на системному поданні інформації та використанні принципів уніфікованості, системності, вирішення нових завдань, розвитку, сумісності, стандартизації, ефективності, єдиної інформаційної бази.

Елементи наукової новизни дисертаційного дослідження підтверджуються їх апробацією та впровадженням в діяльність різних підприємств та у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Положення наукової новизни сформульовані належним чином, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та свідчать про високий рівень наукового дослідження автора.

5. Практичне значення результатів дисертації.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до програм і планів наукових досліджень кафедри «Економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин» НТУ «ХПІ» та у межах держбюджетних тем та господарчих угод з підприємствами: «Розроблення науково-методичних та практичних основ комплаєнс-програми промислового підприємства» (ДР №0119U002601), в рамках якої здобувачем розроблено пропозиції по методичному забезпеченню оцінювання рівня комплаєнс-безпеки будівельного підприємства; «Забезпечення національної економічної безпеки в умовах геополітичних трансформацій» (ДР № 0118U001942), де здобувачем розроблено модель оцінювання економічної безпеки підприємства»; «Соціокультурні та організаційно-управлінські драйвери реалізації стратегії розвитку бізнесу в Україні» (ДР №0121U100519), в рамках якої здобувач сформував та обґрунтував складові системи економічної безпеки в контексті сталого розвитку бізнесу; «Управління економічною безпекою підприємства» (ДР № 0119U103764), при виконанні здобувач удосконалив теоретико-методичну сутність поняття «економічна безпека будівельного підприємства»; «Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін» (ДР № 0118U001941), де здобувачем обґрунтовано вплив стейкхолдерів на рівень економічної безпеки.

6. Повнота викладу основних наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Наукові публікації Зіненка К.А.

відображують представлені у дисертації положення наукової новизни. Загальні положення, зміст дисертації та основні результати дисертаційного дослідження відображено у 27 наукових працях, зокрема в 6 статтях у наукових фахових виданнях України з економіки, в трьох виданнях інших держав, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку Європейського Союзу, 17 тезах доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Опубліковані матеріали характеризують зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам пункту 8 Постанови КМУ №44 від 12.01.2022 р. про «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Дисертація Зіненка К.А. на тему «Формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства» виконана на високому науковому рівні, має теоретичне та практичне значення. Однак, є деякі дискусійні питання, на яких необхідно зупинися більш детально.

1. Проведена здобувачем класифікація стейкхолдерів будівельного підприємства є неповною (с.40-42, рис.1.6). У ній відсутні такі важливі групи зацікавлених осіб, як топ-менеджмент, суспільні організації, система підготовки кадрів для будівництва та таке ін.

2. Представлення досліджуваного у динаміці рівня економічної безпеки будівельного підприємства у вигляді вектору тривимірного простору (с.100-105, рис.2.6, рис.2.7), хоча і в достатній мірі науково обґрунтовано здобувачем, але виглядає достатньо складним і трудомістким для практичного застосування на будівельних підприємствах. Цей підхід явно потребує певної адаптації до можливостей співробітників економічних підрозділів будівельних підприємств.

3. Зонування рівнів економічної безпеки будівельного підприємства (с.102-104, рис.2.7, табл.2.8) здобувачем рекомендується проводити по 8 кубам, але при цьому здобувач рекомендує назви тільки трьох станів економічної безпеки: низький, достатній та високий (табл.2.8). На думку рецензента, характеризуючі назви треба було б згенерувати для кожного з 8 кубів.

4. Бажано було б практичну дію системи індикаторів впливу стейкхолдерів на стан економічної безпеки будівельного підприємства продемонструвати на прикладі даних хоча б одного з будівельним підприємств.

5. У дисертації трапляються окремі описки, деякі граматичні помилки.

8. Загальний висновок. Дисертація Зіненка Костянтина Анатолійовича на тему: «Формування системи оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства» є завершеною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати. Зазначені дискусійні положення та зауваження не зменшують цінності результатів дисертаційної роботи. У дисертації розв'язано науково-практичне завдання щодо розвитку існуючих положень по оцінюванню рівня та стану економічної безпеки будівельного підприємства. Порухень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких відображені основні наукові результати дисертації, не виявлено, що підтверджується звітом перевірки дисертації на плагіат. Надані здобувачем дисертація та наукові публікації відповідають вимогам пунктів 6, 7, 8 та 9 Постанови КМУ №44 від 12.01.2022 р. про «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії та положень Вимог до оформлення дисертації, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а здобувач Зіненко Костянтин Анатолійович заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора філософії з спеціальності 051 «Економіка».

Рецензент,

доцент кафедри маркетингу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
кандидат економічних наук, доцент

Тетяна РОМАНЧИК

